

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет мистецтва і дизайну
Кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Філософія

Галузь знань	_____	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	_____	222 «Медицина»
Назва освітньої програми	_____	Медицина
Рівень вищої освіти	_____	другий (магістерський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
Доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Крижановська Тетяна Олександрівна	097- 654-81-81	oreltati63@gmail.com
викладач кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Ковальова Оксана Олександрівна	067-557-37-57	enoksy1@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Вивчення філософії студентами має велике значення у вихованні майбутніх медиків, формуванні їх переконань, діалектичного мислення, підвищенні їх культурного рівня. Вивчення філософії дає можливість зрозуміти загальні закономірності розвитку традиційної та нетрадиційної медицини в системі загальнолюдської практики. Аналіз хибних думок і помилок в окремих концепціях, у тлумаченні фактів дійсності сприяє виробленню навичок критичного підходу до сучасного стану медичної науки та клінічної практики. Одночасно формується повага до досвіду минулих поколінь, розуміння необхідності брати з нього все найкраще, збагачувати його власним сумлінням.

Метою філософії як навчальної дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про світ, людину як цілісність, про роль медицини у ствердженні сенсу людського буття, розуміння сучасного стану медицини та передбачення перспектив її розвитку.

Передумови для вивчення дисципліни Завдання філософії полягає в тому, щоб ознайомити студентів з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного, що є необхідною умовою пізнання та клінічної практики у медицині. Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження та медичного впливу, навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізнити їх від побічних як у матеріальних, так і в духовних процесах; простежити закономірності об'єктивації

й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Філософія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері медсестринства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії та праці в команді.

ЗК10. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського(вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК10. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК15. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

ФК19. Здатність зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК22. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Навчальна дисципліна Філософія забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

РН1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Володіти інформацією з фундаментальних і клінічних біомедичних наук, достатньою для здійснення ефективної професійної діяльності в умовах постійного оновлення фундаментальної та прикладної медичної інформації. Критично осмислювати наявні проблеми та результати досліджень в сфері своєї спеціальності. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

PH20. Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

PH21. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

PH24. Діяти у професійній сфері з урахуванням власної свободи і безпеки у співпраці й порозумінні з членами соціуму; вміти приймати рішення і нести за них відповідальність, ефективно працювати в команді.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- основні закономірності розвитку природи та суспільства, медицини як галузі людської діяльності;
- етапи становлення та розвитку філософії і медицини в зарубіжних країнах та в Україні;
- головні проблеми диференціації та інтеграції наук про людину як цілісність;
- суть діалектичного мислення, творчого аналізу, явищ дійсності;
- основи процесу наукового пошуку, форми і методи наукового пізнання;
- структуру та суть людської практики, місце медичної діяльності в оздоровленні та розвитку суспільства.

Уміння:

- об'єктивно, на наукових засадах аналізувати будь-які, у тому числі, нестандартні, явища й процеси, причинно-наслідкові зв'язки дійсності;
- визначати місце та роль певного факту у формуванні статусу людини, сенсу діяльності медика, медицини майбутнього;
- розумітися на суті нозологізму, гіпократизму та неогіпократизму як крайнощів, які здатні спричинити неадекватні практичні дії медика;
- орієнтуватися у системі зв'язків медицини і філософії, розуміти їх значення для формування особистості;
- розумітися на релігійно-філософських основах східних систем само оздоровлення;
- вміти визначати роль соціальних детермінацій у формуванні психічного здоров'я та виникненні психічних розладів.

Навички:

- визначати сенс соціальних цінностей у системі медичної діяльності;
- застосовувати знання законів і категорій діалектики для аналізу валеологічних і патологічних, санологічних проблем хвороби.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова

3	90	14 / 0	28 / 0	48 / 0	2	3	Обов'язкова
---	----	--------	--------	--------	---	---	-------------

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1 Філософія, її гуманістичний смисл і призначення	14	2	4	8	-	-	-	-
Тема 2 Філософія Стародавнього світу	14	2	4	8	-	-	-	-
Тема 3 Філософія європейського Середньовіччя та епохи Відродження	14	2	4	8	-	-	-	-
Тема 4 Філософія Нового часу	14	2	4	8	-	-	-	-
Тема 5 Класична та сучасна Західна філософія	14	2	4	8	-	-	-	-
Тема 6 Нарис історії української філософії	20	4	8	8	-	-	-	-
Усього годин	90	14	28	48	-	-	-	-
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема №1 Філософія, її гуманістичний смисл і призначення. I.Світогляд як необхідна складова людської свідомості людського пізнання. II.Філософія, її предмет та функції.	4	-

2	<p>Тема №2 Філософія Стародавнього світу</p> <p>I. Історія філософії як сходинки до вершин людського самопізнання.</p> <p>II. Філософія Стародавнього Сходу: Єгипет, Індія, Китай.</p> <p>III. Антична філософія</p>	4	-
3	<p>Тема №3. Філософія європейського Середньовіччя та епохи Відродження.</p> <p>I. Місце філософії у духовному житті Середньовіччя. Основні світоглядні орієнтири середньовічної філософії.</p> <p>II. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії</p> <p>III. Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Провідні напрями ренесансного філософствування.</p>	4	-
4	<p>Тема №4. Філософія Нового часу</p> <p>I. Панорама соціокультурних та духовних процесів в Європі Нового часу та особливості розвитку філософської парадигми. (Парадигма: сукупність теоретичних і методологічних передумов, які визначають конкретний науковий досвід, що втілюється в науковій практиці на даному етапі (в дану епоху). Парадигма є основою вибору проблем, моделлю для прийняття рішень Т. Кунн, США, 1922).</p> <p>II. Ідеї та концепції пізнання в філософії Нового часу.</p> <p>III. Розуміння соціальних процесів у філософії Нового часу – вік «Просвітництва».</p> <p>IV. Особливості німецької класичної філософії:</p> <p>IV. I. філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у послідовників;</p> <p>IV. II. філософія Г. Гегеля;</p> <p>IV. III. “Антропологічний принцип” філософії А. Фейєрбаха.</p>	4	-
5	<p>Тема №5 Класична та сучасна Західна філософія.</p> <p>I. Зміна парадигмами філософського мислення у ХІХ-поч.ХХ ст. Особливості духовних процесів та розвитку філософії у ХХ ст.</p> <p>II. Засновники “Некласичної філософії”.</p> <p>III. Основні напрямки у зарубіжній філософії ХХст.: сцієнтизм, антропологізм, культурологізм, історіософія, релігійна філософія.</p> <p>IV. Філософія на межі тисячоліть: “Нова хвиля” у філософії.</p>	4	-
6	<p>Тема №6 Нарис історії української філософії.</p> <p>I. Загальні особливості української філософії.</p> <p>II. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі та доби Відродження. Поява професійної філософії в Україні.</p> <p>III. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії.</p> <p>IV. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди.</p> <p>V. Філософія в Україні ХІХ ст.</p>	8	-

	VI. Особливості розвитку української філософії XX ст.		
	Всього	28	-

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Філософія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема №1 Філософія, її гуманістичний смисл і призначення. Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. «Основне питання філософії»: різноманітність підходів. Студенти повинні знати: Структуру світогляду. Типи світогляду. Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Взаємозв'язок філософії та медицини.	8	-
2	Тема №2 Філософія Стародавнього світу Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину хвороб. <i>Студенти повинні знати:</i> Стародавньоіндійську філософію. Школи індійської філософії. даосизм і конфуціанство. Філософію античного світу. Етичні принципи Сократа. Філософські ідеї Платона, Арістотеля, Епікура, Гіппократа.	8	-
3	Тема №3. Філософія європейського Середньовіччя та епохи Відродження. Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Проблема пізнання. Вчення про людину. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена. Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.	8	-

	<i>Студенти повинні знати:</i> Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Етапи середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Поняття “Відродження”. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.		
4	Тема №4. Філософія Нового часу Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині. <i>Студенти повинні знати:</i> Емпіричний та раціоналістичний напрям у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво. Філософські погляди в медицині Френсіса Бекона.	8	-
5	Тема№5 Класична та сучасна Західна філософія. Особливості німецької класичної філософії. Філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у його послідовників. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини. Філософія Г. Гегеля. “Антропологічний принцип” філософії Л. Фейєрбаха. Формування філософії марксизму. Розвиток марксистської філософії. <i>Студенти повинні знати:</i> Німецьку класичну філософію. Філософські ідеї І. Канта. Філософію Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха. Розвиток марксистської філософії.	8	-
6	Тема№6 Нарис історії української філософії. Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки. Філософська думка часів Київської Русі. Філософія українського Відродження та Бароко. Філософія Г.С. Сковороди. Класична українська філософія. Філософія в Радянській Україні. Філософія української діаспори в 1920— 1990 рр. Розвиток медицини в Україні. <i>Студенти повинні знати:</i> Етапи розвитку української філософської думки. Філософську думку часів Київської Русі. Філософію Г.С. Сковороди. Філософію української діаспори в 1920— 1990 рр. Розвиток медицини в Україні.	8	-
	Всього	48	-

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, екзамен

Питання до екзамену

1. Поняття про світогляд, типологія світогляду.
2. Світогляд і філософія.
3. Особливості історичного виникнення філософії.
4. Філософія і міфологія.
5. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.
6. Структура та функції філософського знання.
7. Взаємозв'язок філософії та медицини.
8. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії.
9. Провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю.
10. Медицина Стародавнього Китаю.
11. Поняття античної філософії.
12. Етапи розвитку античної філософії, її загальні особливості.
13. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції.
14. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії.
15. Становлення античної (класичної) медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.
16. Вихідні ідеї середньовічної патристики.
17. Місце філософії в духовному житті Середньовіччя.
18. Схоластика і містика як провідні напрями середньовічної філософії.
19. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Гелена.
20. Поняття "Відродження" та характерні риси духовного життя цієї доби.
21. Провідні напрями ренесансного філософування: гуманістичний антропологізм, неоплатонізм, натурфілософія.
22. Філософські ідеї Пізнього Відродження.
23. Панорама соціокультурних та духовних процесів в Європі Нового часу та особливості розвитку філософії.
24. Методологічні пошуки Ф. Бекона, Р. Декарта та Т. Гоббса.
25. Ф. Бекон: філософські погляди в медицині.
26. Скептицизм П. Бейля та Д. Юма, сенсуалістські максими Дж. Берклі. Б. Спіноза та Г. Лейбніц — тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.
27. Б. Паскаль та філософія просвітництва про місце і роль людини у світі та суспільні стосунки.
28. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії.
29. Іммануїл Кант — творець німецької класичної філософії.
30. Основні ідеї І. Канта.

31. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини.
32. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В. Шелінга.
33. Філософія Г.-В.—Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії.
34. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.
35. Ідеї розроблення “наукової філософії” у європейській філософії ХІХ ст.
36. Культурологічні та історіософські напрями у філософії ХХ ст.
37. Структура та особливості медичного знання.
38. Релігійна філософія ХХ ст.
39. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть.
40. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі.
41. Україна — Європа: духовні зв’язки Відродження.
42. Поява професійної філософії в Україні.
43. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії.
44. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди.
45. Філософські ідеї в українській літературі та громадськополітичних рухах.
46. Особливості розвитку української філософії ХХ ст.
47. Філософія і медицина як ціле явище людської культури і їх роль у суспільстві.
48. Роль філософії у формуванні стилю наукової думки сучасного медика.
49. Історія взаємовідносин філософії та медицини.
50. Філософська картина світу та медицина.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ

<i>Денна форма навчання</i>			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			

1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Всього балів			100

Заочна форма навчання			
Поточний контроль			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	15
За виконання контрольних робіт (завдань)			
1.2. Підготовка контрольних робіт	-//-	Перевірка контрольних робіт (завдань)	15
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	5

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Всього балів підсумкової оцінки			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацювати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою
---------------------------	----------------------	-------------------------------

		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Андрущенко В. Історія соціальної філософії. — К.: Тандем, 2000.
2. Арутюнов В.Ф. Філософія: навч. посіб. — КНЗУ, 2001.
3. Бичко І.В. Філософія: Курс лекцій. — К., 2003.
4. Бичко А. Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.
5. Бойченко І.В. Філософія історії. — К., 2000.
6. Горлач М.Л. Філософія: підручник. — Х., 2000.
7. Надольний І.Ф. Філософія: посібник. — К., 2004.
8. Причепій Є.М. Філософія: навч. посіб. — К., 2003.
9. Петрушенко В.П. Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
10. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.

Допоміжна

1. Горський В.С. Історія української філософії: навч. посіб. — К., 2001.
2. Єрмоленко Є.М. Комунікативна практична філософія: підручник. — К., 1999.
3. Петрушенко В.П. Практикум з філософії: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
4. Тарасенко Н.Ф., Русин М.Ю. Історія філософії України: підручник. — К., 1994.
5. Попов М.В. Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.